

Akter. O. 20/20.1.2000

M

TAIPALSAARI Kujansuu

1998

Kivikautisen asuinpaikan
koekaivaus

Simo Vanhatalo

KAIVAUSKERTOMUS

Kohteen nimi: Kujansuu
 Muinaisjäänöslaji: kivikautinen asuinpaikka
 Inventointinumero:

Lääni: Etelä-Suomen lääni
 Kunta, kuntanumero: Taipalsaari, 831
 Kylä, kylännumero: Laukniemi, 426
 Tila, rek.no: Ylärinne, 1:89 ja Alarinne, 1:82
 Kiinteistötunnus: 831-426-0001-89 ja 831-426-0001-82
 Maanomistaja: Eevi Karttunen
 Katuosoite: Konstunkaari 1 D 16
 Postinumero, -toimipaikka: 54915 Saimaanharju

Gt-kartta: 6
 Peruskartta: 313405 Taipalsaari

Peruskoordinaatit: X: 678971 ±10m Xdgps: 6789716 ±2 m
 Y: 355948 ±10m Ydgps: 3559484 ±2 m
 Z: 81-82.5 m mpy

Rahoittaja: Museovirasto, koekaivausryhmä
 Tutkimusaika: 25/05/98-5/06/98
 Tutkimustapa: koekaivaus, koeoja ja -kuopat
 Tutkimusala / kaivausala: 3000/18 m²

Kaivauksenjohtaja: Simo Vanhatalo, HuK
 Piirtäjä: Teija Nurminen, FM
 Tutkimusavustaja: Eija Ojanlatva, HuK
 Kaivajat: 1, vapaaehtoinen

Kaivauslöydöt: KM 31289:1-790, diar. 14/12/98

Valokuvat: 113293-113312, kuvat s.
 Diat: 41758-41767

Gt-karttaote: GT 6, pain. 1996, s. 8
 Peruskarttaote: PK 313405 Taipalsaari, pain. 1983, s. 9
 Kartat: Yleiskartta 1:2000, A4, s. 10
 Yleiskartta koekaivausalueesta 1:500, A4, s. 11
 Profiilikartta 1:25, A4, s. 12

Liitteet: -

Aikaisemmat kaivaukset: -
 inventoinnit: Matti Huurre 1973, Timo Miettinen 1975
 tarkastukset: Minna Kähtävä-Marttinen 1998 (löydöt KM 31289:769-790)
 muut tutkimukset: Irmeli Vuorela ja Tuovi Kankainen 1993; Luonnon- ja
 kulttuurimaiseman kehitys Taipalsaareissa (Syrjälänsuo)
 muut tiedot: ks. inventointikertomus, T. Miettinen 1975
 löydöt: KM 19223; 4 kvartsi-iskosta, M. Huurre inv. 1973, merkitty
 Keski-Kolin tilaan (rek.no 3:11), nyk. Kujansuu.
 KM 20056:1-3, 4 saviastianpalaa, 3 pii-iskosta ja
 kvartsi-iskos, T. Miettinen inv. 1975

Lähistön muinaisjäänökset: Syrjälä
 Lähistön löydöt: Kujansuu: KM 19223 (Keski-Koli 3:11), KM 20056 T. Miettinen
 inv. 1977
 Syrjälä: KM 15248, 15257, 15831, 16545, 16914, 17176,
 17346, 17372 ja 27588.

TUTKIMUSPERUSTE

Rakentamattoman omakotitalotontin myyminen ja muinaisjäännöksen laajuuden määrittäminen

KOHTIEN SIJAINTI JA KUVAUS

Tutkittava kohde sijaitsee 5.5 km pohjoiskoilliseen Taipalsaaren kirkosta, Koililahden pohjoispuolella.

Tutkittava alue sijoittuu Kujansuun vuoden 1973 ja 1975 inventoinneissa löytyneiden saviastian palojen ja kvartsi-iskosten (KM 19223:1-3 ja 20056) löytöpaikalle ja sen koillispuolella olevalle tontille, Syrjälän tilalle johtavan tien varteen. Kujansuun pellon pohjoisreunassa on luoteis-kaakko-suuntainen harju, jonka eteläpuolella maasto laskee loivasti etelään. Pellon puoli kuuluu Saikkolan kylään ja metsänpuoli Laukniemen kylään.

Kujansuun pellolla, aikaisemmallalla löytöpaikalla näkyi muinainen rantatörmä (81/82 m mpy), joka liittyy Suursaimaan jälkeiseen vaiheeseen (n. 3000 eKr., ks. perus- ja yleiskartta). Nykyinen järvenpinnan korkeus on n. 78 m mpy. Tutkittavien tonttien alueella ei voitu mäntymetsän takia nähdä selkeitä rantatörmä. Sen sijaan pellon aikaisemmilta löytöpaikoilla oli havaittavissa rantatörmä. Idempänä hakkuuaukean puolella, lähellä Syrjälänsuota, oli vedenmuovaama muinaislahdelma.

Tutkittavien tonttien luoteisosassa erottui lounais-kaakko-suuntainen vanha tienpohja ja tonttien kaakkoispuolella oli ajopolku. Alempana, tonttien lounaispuolella oli pieni hiekkakuoppa, jonka ympäristöön oli tuotu romua. Osa jätteistä oli hautautunut kasvillisuuden sekaan.

KAIVAUSMENETELMÄT

Tienreunaan, josta oli Minna Kähtävä-Marttisen alkukesän 1998 tarkastusmatkan aikana löytynyt runsaasti saviastianpaloja, kaivettiin 1 x 4 m suuruinen koeoja. Tutkittaville 2000 + 1000 m²:n tonteille tehtiin 10-15 metrin välein 1 x 1 m kokoisia koeuoppia yhteensä 13 kappaletta (ks. koekaivausalueen yleiskartta). Kuopat kaivettiin 45-85 cm:n syvyisiksi löytöjen, maavärjäytymien ja maaperän tarpeen mukaan. Lisäksi tehtiin muutamia lapionpistokuoppia.

Kaivausvälineinä käytettiin turvekerroksien poistossa lapioita ja sen jälkeen hiekkakerroksia kaivettaessa lastoja. Löytöjen talteenotossa käytettiin noin 5 cm:n kerrostarkkuutta sekä x- ja y-koordinaattien kohdalla noin 10 cm:n mitta-asteikkoa. Löytökorkeudet mitattiin turpeen alapuolelta, maanpinnasta. Koeuoppien korkeudet mitattiin vaaituskojeella ja korkeuslukemana käytettiin Saikkola-Rehula -tien varressa olevaa kiintopistettä (79.34 m mpy).

Kaivausalueen ympäristöstä laadittiin yleiskartta mittakaavaan 1:2000. Karttapohjana käytettiin maastokarttaa, jota täydennettiin DGPS-satelliittipaikannuspisteillä. Koeuopitetusta tonttialueesta laadittiin 1:500 yleiskartta. Tienreunan koeojan 502-506/301 koillisseinästä piirrettiin profiilikartta 1:25, johon lisättiin myös koeojan päätyjen profiilit.

Kaivausalueen ympäristön avoimet maanpinnat ja maanteiden leikkaukset tarkastettiin silmämääräisesti.

Tienvierustan koeojan kohdalta oli tien lanaamisen yhteydessä turvekerros ja osa pintamaasta hävinnyt. Tien raskaan käytön takia ja löytöjen pelastamiseksi löytörikkain alue päätettiin tutkia. Ehjät maakerrokset olivat noin 10 cm:n syvyydessä. Ylimmät kerrokset olivat noensekaista tummanharmaata hiekkaa. Tämä viittaa alueen aikaisempaan kaskeamiseen ja viljelyskäyttöön. Sen alapuolelta, noin 15 cm:n syvyydestä alkoi vaaleampi, ruskea hiekka, jossa oli useita keramiikkakeskittyymiä ja hieman nokista, punaruskeaa hiekkaa. Tämän kerroksen alaosassa, noin 30 cm:n syvyydessä oli piikeskittyymiä ja tummanruskeaa hiekkaa. Alimpana oli vaaleanruskea, hahmahtava hiekkakerros, jonka alaosassa oli muutamia ruosteläikkiä. Koeojassa oli erittäin paljon kampaleimoin ja kuopilla koristettuja saviastian paloja ja erivärisiä pii-iskoksia.

Tonteille tehdyissä koekuopissa havaittiin samanlaiset maakerrokset. Useimmissa kuopissa ei turpeen alla ollut harmaata huuhtoutumiskerrosta tai sen paksuus oli korkeintaan 2 cm. Ylimmät maakerrokset olivat noensekaista harmaanruskeaa hiekkaa, joiden alla oli ruskeaa hiekkaa. Löydöt tulivat enimmäkseen tästä kerroksesta tai hieman sen alapuolelta. Yleisesti voidaan todeta, että maakerrokset olivat sekoittuneita, ilmeisesti alueen pehmeän hiekkamaan ja viljelystöiden takia. Koekuopassa 529/340 oli noin 25 cm:n syvyydessä punertavaa hiekkaa ja hieman nokimuruja. Koekuopan 529/319, josta "piikarhu" löytyi, maaperä löytötason kohdalla oli noensekaista, harmahtavaa hietaa. Tontin koekuopista ei löytynyt mitään kivettyjä rakenteita, kuten tulisijoja. Alueella ei ollut mitään selkeitä maavärjäytymiä, jotka viittaisivat kivikautiseen kulttuurikerrokseen. Koekuoppien havaintojen ja löytöjen perusteella asuinpaikan korkeudeksi saadaan noin 81.0 - 82.5 m mpy.

Löydöt koostuvat suurimmaksi osaksi tyypillisen kampakeramiikan saviastianpaloista ja pii-iskoksista. Löytömäärät kohosivat poikkeuksellisen suuriksi. Esimerkiksi suurin saviastian palojen määrä oli koeojan ruudussa 504/300, 1129 kpl ja 4501 g (ks. Löytömäärätaulukot). Samoin löytömateriaalin laatu oli erittäin korkea. Eniten löytöjä (40 %-kpl, 45 %-paino) tuli 81.3-81.4 (m mpy) korkeudelta, 5-10 cm turpeen alapuolelta. Seuraavaksi eniten löytöjä (25 %-kpl, 33 %-paino) oli 81.2-81.3 m korkeudella.

Saviastianpalojen koristelussa oli käytetty erilaisia kampaleimoja, hammasleimoja, kaksoispainanteita, kuoppia, kynsipainanteita ja vedettyjä viiva- ja urakoristelua. Sekoitteena oli kiillettä ja kivimurskaa. Kylkipaloja oli eniten (96 % kokonaiskappalemäärästä ja 83 % painomäärästä). Pohjapaloiksi määriteltiin vain 1 %/2 % ja reunapaloiksi 3 %/15 % (kpl/paino).

Yhdessä savi-idolin katkelmiasta (:270) oli näkyvissä hahmon silmien ja nenän piirteitä. Muut idolin katkelmat olivat myös pienikokoisia. Palanutta savea oli 21 kpl, 28.1 g.

Kivilajiesineitä ei löytynyt, mutta niiden katkelmia löytyi 13 kpl, yhteispainoltaan 14 g. Ne olivat mahdollisesti peräisin pyöreähköstä hiotusta esineestä. Kvartsiuurrin (:731) oli ainoa kvartsesine, iskoksia löytyi melko vähän 52 kpl, 51.4 g. Pii-esineitä löytyi 4 kpl, 27.1 g. Pii-iskosten määrä oli 605 kpl, 790.2 g. Piin yleisin väri oli harmaa, mutta punertavaa, ruskeaa ja valkojuovikasta punertavaa piitä esiintyi. Muutamissa piinkappaleissa oli valkoisia kiteitä. Kaivausten mielenkiintoisimmaksi löydöksi osoittautui koekuopasta 529/319 löytynyt karhunmuotoinen piiesine (KM 31289:584). Tämä esine on taidokkaasti muotoiltu retusoimalla. Esineessä ei näkynyt käytönjälkiä, ilmeisesti esinettä ei ole tarkoitettu työkaluksi, esimerkiksi kaapimeksi.

Palanutta luuta löytyi vain 7 kpl, 1.3 g.

Löytöjen perusteella voidaan olettaa, että paikalla on runsaslöytöinen asuinpaikka, vaikka sen ylemmät kerrokset ovat saattaneet osittain tuhoutua kaski- ja viljelystöiden yhteydessä.

LÖYDÖT JA LÖYTÖMÄÄRÄT

LÖYTÖMÄÄRÄT; KAIKKI KOEKUOPPA- JA IRTOLÖYDÖT* YHTEENSÄ

LÖYTÖLAJI	KPL	PAINO
Hiiltä	1	0.5
Kiviesineen katkelmia	13	14.0
Kvartsi-iskoksia	52	51.4
Kvartsiuurrin	1	4.0
Palanutta kiveä	2	8.0
Palanutta luuta	7	1.3
Palanutta savea	21	28.1
Pii-iskoksia	605	790.2
Piiesineitä	4	27.1
Savi-idolin katkelmia	5	10.0
Saviastian paloja	3145	11578.4
Saviastian pohjapaloja	17	305.0
Saviastian reunapaloja	104	2059.5
Saviesineen katkelmia	2	7.0
YHTEENSÄ	3979	14884.5 g

KAIKKIEN LÖYTÖJEN KAPPALEMÄÄRÄT KOEKUOPITTAIN

	0*	299	300	301	306	319	329	330	339	340	349	360	YHTEENSÄ
0*	127												127
498				6									6
502			217										217
503			732										732
504		2	1129										1131
505			916		23								939
510					2								2
529						7	81			85		5	178
538											351		351
539								153		142			295
548									1				1
	127	2	2994	6	25	7	81	153	1	227	351	5	3979 kpl

KAIKKIEN LÖYTÖJEN PAINOMÄÄRÄT KOEKUOPITTAIN

	0*	299	300	301	306	319	329	330	339	340	349	360	YHTEENSÄ
0*	1108												1108.0
498				7.5									7.5
502			1559										1559.0
503			3547										3547.0
504		3	4501										4504.0
505			2695		28								2723.0
510					1								1.0
529						24	216			131		9.5	380.4
538											527		527.1
539								308		219			526.3
548									0.7				0.7
	1108	3	12303	7.5	29	24	216	308	0.7	349	527	9.5	14885.0 g

* Minna Kähtävä-Marttisen keräämät irtolöydöt

YHTEENVETO

Tutkittavat alueet sijoittuivat aikaisemmin inventoinnissa ja tarkastuksissa havaittujen löytöalueiden koillispuolelle. Ensimmäinen tutkimusalue sijoitettiin Syrjälään johtavan maantien koillisreunaan saviastianpalojen pelastamiseksi tien käytön ja kunnossapidon vuoksi. Koeojasta (4 m²) löytyi 11.497 kg saviastian paloja ja 0.748 kg piitä.

Toinen tutkimusalue sijoittui myytäväksi suunnitelluille tonteille (yhteensä 3000 m²). Löytöalue keskittyi tonttien keskiosaan. Tonteille ei ollut vielä koekaivausten aikana rakennussuunnitelmia, joiden perusteella koekuopat olisi voinut sijoittaa keskitetysti. Tonttialueelta löytyi ensisijaisesti saviastian paloja ja piitä, muttei niin runsaasti kuin tienreunasta. Mielenkiintoisin löytö oli taitavasti retusoitu karhunmuotoinen piiesine. Kiinteitä kivikautiseen asuinpaikkaan viittavia rakenteita tai selkeitä maavärjäytyksiä ei havaittu. Absoluuttinen löytökorkeus oli 81.0-82.5 m mpy.

Koekaivettu alue jäi hyvin pieneksi (17 m²), koska kaivajia oli vain yksi vapaaehtoinen. Ilmeisesti alkukesän sateiset säät karkoittivat muut kaivaukselle ilmoittautuneet kaivajat. Tästä huolimatta paikalla olevan, ehkä osittain tuhoutuneen, kivikautisen asuinpaikan sijainti voitiin karkeasti määrittää. Löytöjen suuren määrän ja korkean laadun takia alueella tulisi jatkaa koekaivauksia, vaikkei maan pintakerrokset ovat kaskeamisen ja viljelyn takia ole säilyneet koskemattomina. Lisäksi tutkimusalueen itäpuolisen vedenmuovaaman lahdelman ympäristöä pitäisi tutkia koekaivauksella ja selvittää miten Syrjälänsuon siitepölyanalyysien havainnot liittyvät muinaiseen asutukseen.

Helsinki 19/05/99

Simo Vanhatalo, HuK

VALOKUVALUETTELO

TAIPALSAARI Kujansuu 1998

kuvaaja: Simo Vanhatalo 1998
negatiivikoko: 6x6

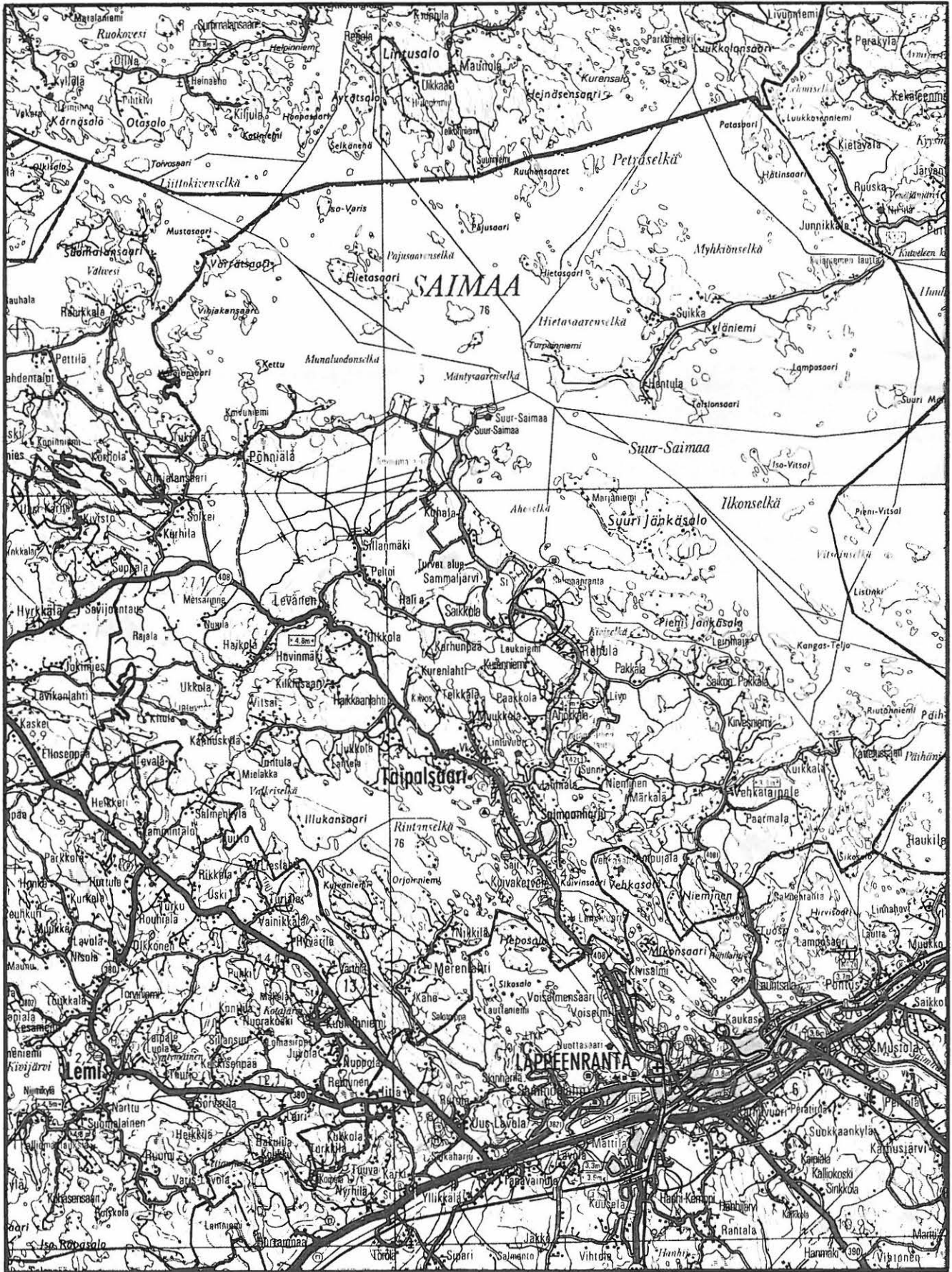
- F.113293 / K.1 Kujansuun tilan pellon eteläosaa, kuvattu idästä.
- F.113294 / K.2 Kujansuun tilan peltoa, josta v. 1973 (KM 19223) ja 1975 (KM 20056) löytyi kivikautisia esineitä, kuvattu kaakosta.
- F.113295 / K.3 Kujansuun tilan peltoa, josta v. 1973 (KM 19223) ja 1975 (KM 20056) löytyi kivikautisia esineitä, tien oikealla puolella koeoja-alue, kuvattu etelästä.
- F.113296 / K.4 Kujansuun tilan peltoa, josta v. 1973 (KM 19223) ja 1975 (KM 20056) löytyi kivikautisia esineitä, tien oikealla puolella koeoja-alue, kuvattu lounaasta.
- F.113297 / K.5 Rehulaan johtava maantie, kuvattu lännestä.
- F.113298 / K.6 Kujansuun tilan pellon koillisosaa, keskellä tien vasemmalla puolella koeoja-alue, kuvattu pohjoiskoillisesta.
- F.113299 / K.7 Tutkimusalueen koeoja 502-505/300-301 ja taustalla tutkittavan tontin luoteisreunaa, kuvattu lounaasta.
- F.113300 / K.8 Koeojan profiili, ruudut 502-505/301, kuvattu luoteesta.
- F.113301 / K.9 Koeojan profiilin ruutu 505/301, kuvattu luoteesta.
- F.113302 / K.10 Koeojan profiilin ruutu 504/301, kuvattu luoteesta.
- F.113303 / K.11 Koeojan profiilin ruutu 503/301, kuvattu luoteesta.
- F.113304 / K.12 Koeojan profiilin ruutu 502/301, kuvattu luoteesta.
- F.113305 / K.13 Koeojan ruudun 504/300 saviastian pala, taso 3, kuvattu luoteesta.
- F.113306 / K.14 Koekuoppa 529/319, josta löytyi karhunmuotoinen piiesine (KM 31289:584), kuvattu lounaasta.
- F.113307 / K.15 Tutkittavan tontin luoteisosaa, etualalla koekuoppa 539/320, kuvattu luoteesta.
- F.113308 / K.16 Tutkittavan tontin kaakkoisosaa, koekuoppaa 538/349 kaivetaan, kuvattu kaakosta.
- F.113309 / K.17 Tutkimusalueen kaakkoispuolen muinaista lahdelmaa, kuvattu itäkaakosta.
- F.113310 / K.18 Tutkimusalueen kaakkoispuolen muinaista lahdelmaa, kuvattu kaakosta.
- F.113311 / K.19 Tutkimusalueen kaakkoispuolen muinaista lahdelmaa, kuvattu eteläkaakosta.
- F.113312 / K.20 Tutkimusalueen kaakkoispuolen muinaista lahdelmaa, kuvattu etelästä.

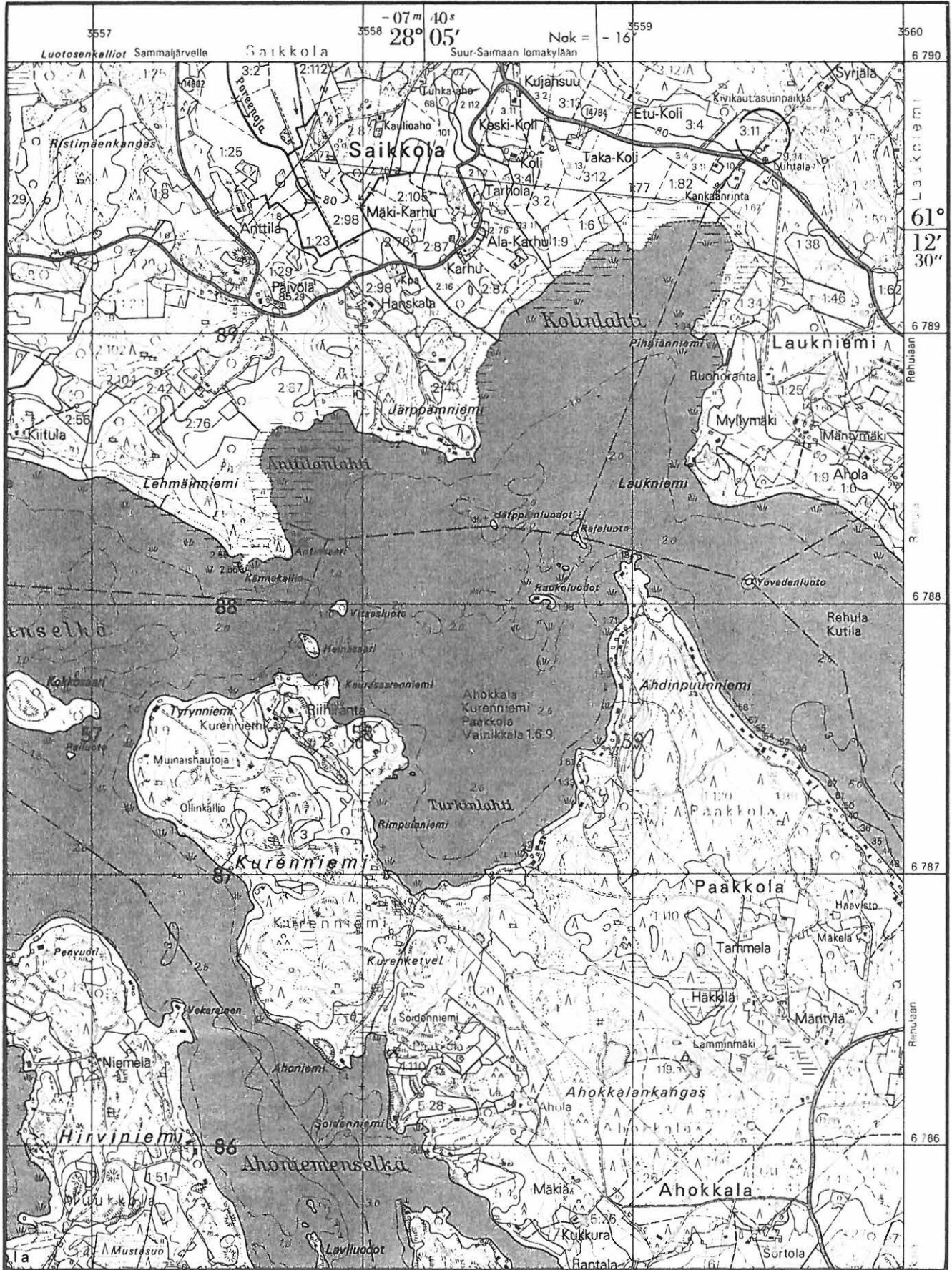
DIALUETTELO

TAIPALSAARI Kujansuu

kuvaaja: Simo Vanhatalo 1998
negatiivikoko: 24x36

- D.41758 Kujansuun tilan peltoa, josta v. 1975 (KM 20056) löytyi kivikautisia esineitä, keskellä, tien oikealla puolella koeoja-alue, kuvattu lounaasta.
- D.41759 Tutkimusalueen koeoja 502-505/300-301 ja taustalla tutkittavan tontin luoteisreunaa, kuvattu lounaasta.
- D.41760 Koeojan profiili, ruudut 502-505/301, kuvattu luoteesta.
- D.41761 Koeojan profiilin ruutu 505/301, kuvattu luoteesta.
- D.41762 Koeojan profiilin ruutu 504/301, kuvattu luoteesta.
- D.41763 Koeojan profiilin ruutu 503/301, kuvattu luoteesta.
- D.41764 Koeojan profiilin ruutu 502/301, kuvattu luoteesta.
- D.41765 Koeojan ruudun 504/300 saviastian pala, taso 3, kuvattu luoteesta.
- D.41766 Kaivauslöytö, "piikarhu" (KM 31289:584), edestä.
Kuva: Ritva Bäckman.
- D.41767 Kaivauslöytö, "piikarhu" (KM 31289:584), takaa.
Kuva: Ritva Bäckman.

TAIPALSAARI Kujansuu

Simo Vanhatalo 1998

yleiskartta 1:2000

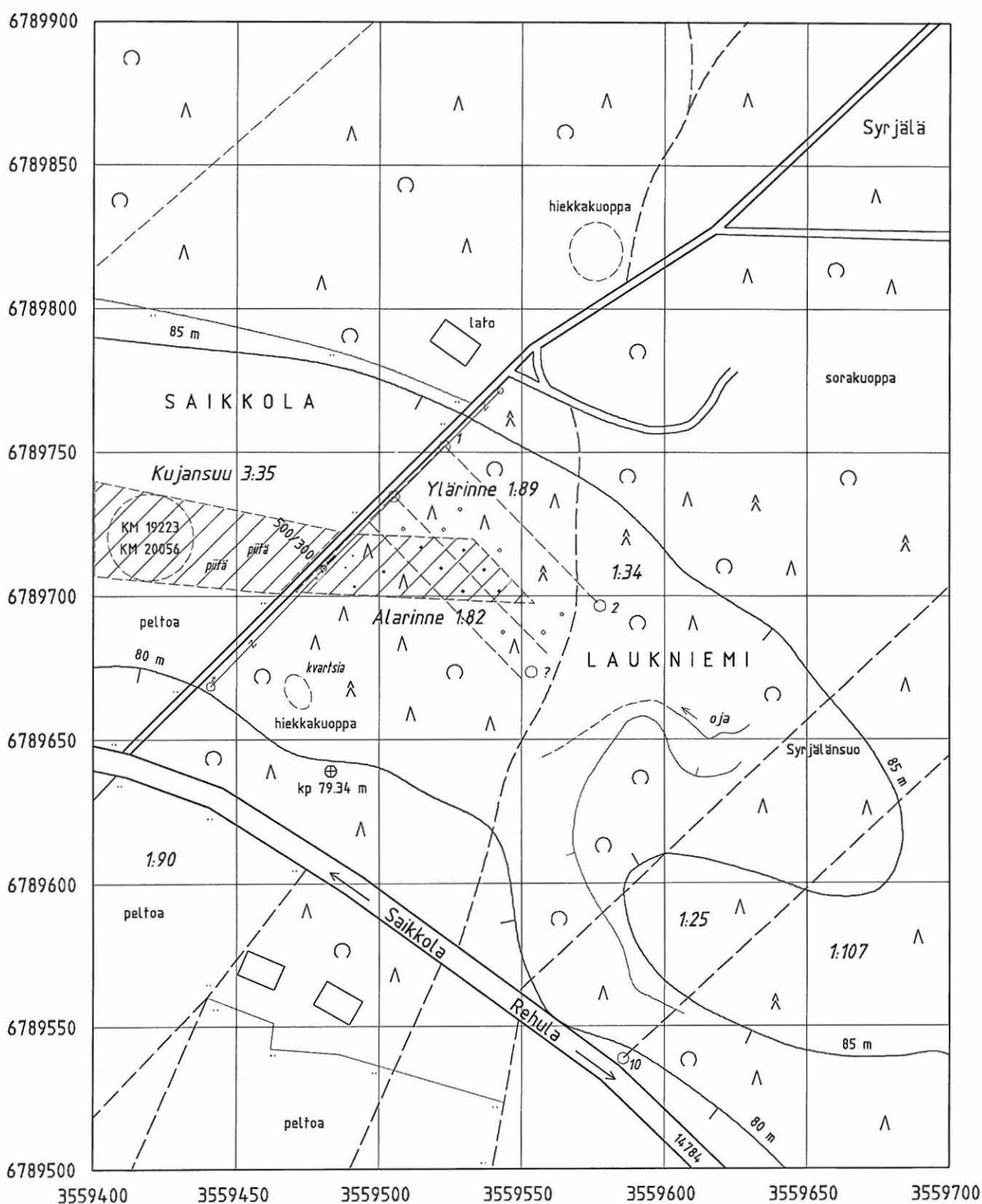
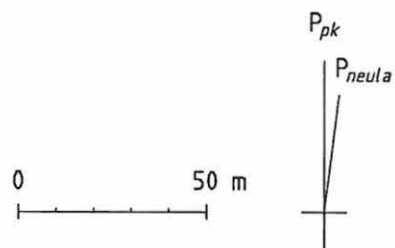

piirt. Simo Vanhatalo

 kivikautisia löytöjä

■ löydöllinen koekuoppa, □ löydötön koekuoppa

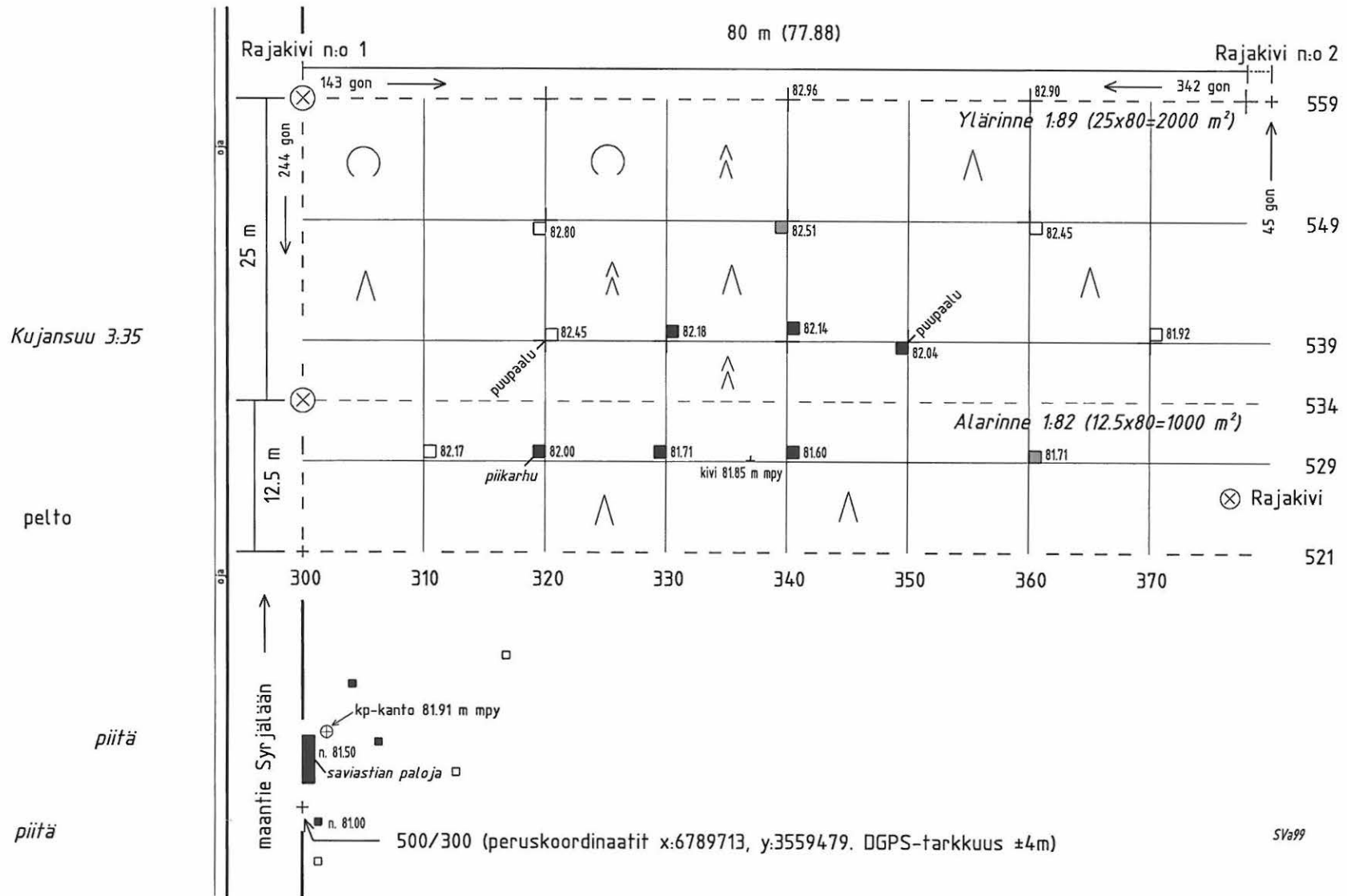
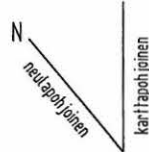
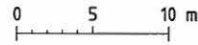
karttapohjana on käytetty maastokarttaa 1:20000 ja DGPS-paikannuspisteitä

peruskoordinaatistoruudun arvot metreinä

DGPS-mittausten tarkkuus ± 4 m

TAIPALSAARI Kujansuu
 Simo Vanhatalo 1998
 yleiskartta koekaivausalueesta 1:500
 piirt. Simo Vanhatalo

- löydöllinen koekuoppa
- löydötön koekuoppa

SVa99

TAIPALSAARI KUJANSUU

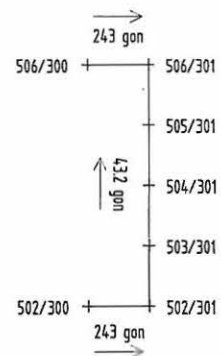
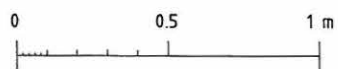
Simo Vanhatalo 1998

profiilikartta 1:25

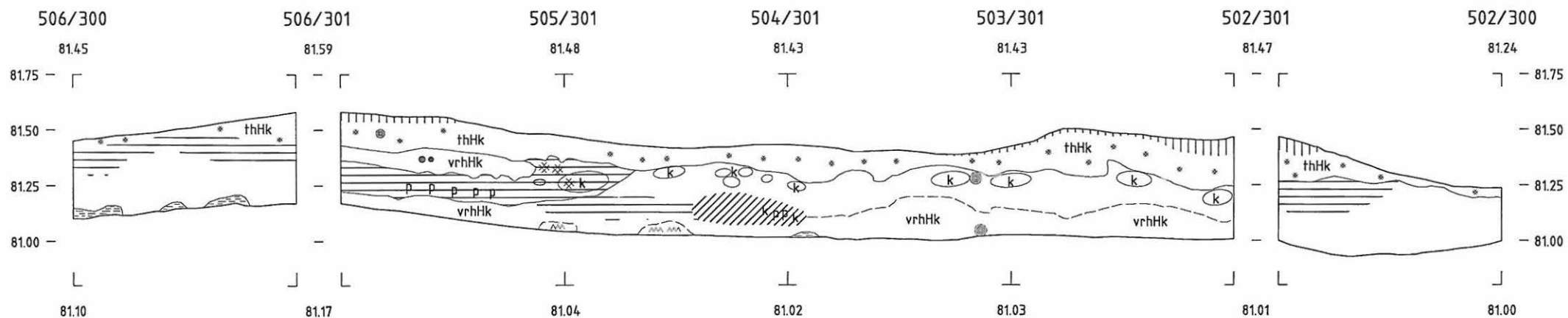
profiilin 502-506/301 suunta 43.2 gon

profiilien 502/300-301 ja 506/300-301 suunta 243 gon

piirt. Teija Nurminen ja Simo Vanhatalo

	turve		keramiikkakeskittymä
	tummanharmaa hiekka		piitä
	vaaleanruskea harmahtava hiekka		hiili ja noki
	punaruskea hiekka		ruoste
	tummanruskea hiekka		juuri
	vaaleanruskea hiekka		kivi
	harmaa hiekka		

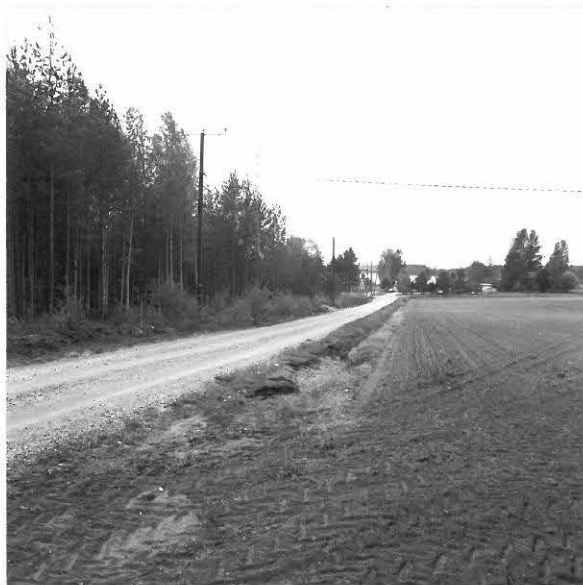

Kuva 1. F. 113293.
Kujansuun tilan pellon eteläosaa, kuvattu idästä.

Kuva 2. F. 113294.
Kujansuun tilan peltoa, josta v. 1973 (KM 19223) ja 1975 (KM 20056) löytyi kivikautisia esineitä, kuvattu kaakosta.

Kuvat 3-4. F. 113295-296.
Kujansuun tilan peltoa, josta v. 1973 (KM 19223) ja 1975 (KM 20056) löytyi kivikautisia esineitä, tien oikealla puolella koeja-alue, kuvattu etelästä.

Kuva 5. F. 113297.
Rehulaan johtava maantie, kuvattu lännestä.

Kuva 6. F. 113298.
Kujansuun tilan pellon koillisosaa, keskellä tien vasemmalla puolella koeja-alue, kuvattu pohjoiskoillisesta.

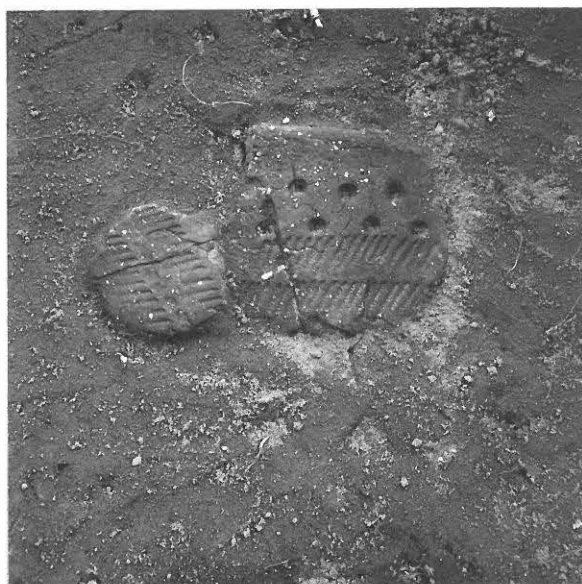
Kuva 7. F. 113299.
Tutkimusalueen koeja 502-505/300-301 ja faustalla tutkittavan tontin luoteisreunaa, kuvattu lounaasta.

Kuva 8. F. 113300.
Koejan profiili, ruudut 502-505/301, kuvattu luoteesta.

Kuvat 9-12. F. 113301-4.
Koeajan profiilin ruudut 505-502/301, kuvattu luoteesta.

Kuva 13. F. 113305.
Koeajan ruudun 504/300 saviastian pala,
taso 3, kuvattu luoteesta.

Kuva 14. F. 113306.
Koekuoppa 529/319, josta löytyi karhunmuo-
toinen piiesine (KM 31289:584), kuvattu lou-
naasta.

Kuva 15. F. 113307.
Tutkittavan tontin luoteisosaa, etualalla koe-
kuoppa 539/320, kuvattu luoteesta.

Kuva 16. F. 113308.
Tutkittavan tontin kaakkoisosaa, koe-
kuoppa 538/349 kaivetaan, kuvattu kaakosta.

Kuvat 17-20. F. 113309-312.
Tutkimusalueen kaakkoispuolen muinaista
lahdelmaa, kuvattu itäkaakosta, kaakosta,
eteläkaakosta ja etelästä.